

stond er dikwijls naar te kijken „op de vlieggrens”, dat was voor den koepel, even buiten de bocht, die de wespen bij het af- en aanvliegen volgden. Ik werd nooit gestoken, maakte echter ook nooit plotselinge bewegingen, vooral niet in de richting van het nest.

In huis kwam nu en dan eene enkele wesp, waarschijnlijk niet eens van het nest in den tuin. Eens echter kwam er verandering. Ik had versche, heerlijk riekende abrikozen in huis, om er jam van te bereiden. Nog voor daaraan, een halven dag later, was begonnen, hadden de wespen de vruchten in den kelder ontdekt en twee er van grootendeels opgepeuzeld. Waarom sluit een mensch het kelderraam ook niet bij zulke gelegenheden?

Dicht bij mijn wespennest stonden eenige aardbeiplanten; juist als eene aardbei zoover rijp was, dat zij den volgenden dag kon geplukt worden, werd zij opgegeten; ik verdacht de lijsters, doch betrapte de wespen.

Uit een bak met water, voor de vogels neergezet, dronken de wespen ook gretig.

Het nest in den koepel bleef in vollen fleur tot in October; toen werden de wespen trager en namen in aantal af.

In den nacht van 7 op 8 November vroor het flink. Eerst tegen 12 uur, toen de zon in het koepeltje scheen, kwamen er een paar loome wespen, half struikelend en onhandig, uit de reten te voorschijn en trachtten zich eenigermate door de zon te doen verwarmen. Ze maakten „hommelbewegingen”, strekten een poot uit, vielen op haar rug, maar vlogen niet meer weg. Het einde was nabij.

Een mensch is een vreemd wezen: eerst is men bang voor zoo'n nest, wil voorkomen, dat het ons zal hinderen, wat mislukt; dan berust men er in, went er aan, krijgt er belangstelling voor en, als het eindelijk weg is, mist men het.

Driebergen, November 1921.

J. J. HACKE-OUDEMANS.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

BOEKBESPREKING,

„**Boschbescherming**” door **M. de Koning**. — Het is niet zonder eenige schroom, dat ik mij aan de taak waag, U iets over het mooie boek van M. de Koning te vertellen.

„La critique est aisée,

Mais l'art est difficile,”

geldt om zoo meer voor een jonge wetenschap als die van den boschbouw, waar nog maar heel weinig „art” en steeds „la critique” in overvloed te vinden is. En daar ik mij nog allerminst gevoel als iemand, die de kunst beheerscht, wil ik een eigenlijke serieuze critiek liever aan meer bevoegde handen overlaten en mij beperken tot het weergeven van den indruk, die het lezen van dit boek op mij gemaakt heeft.

De omslag maakt reeds een prettigen indruk. Het leuke, gestileerde eekhoorntje bepleit het schoone in de natuur en schijnt ons toe te roepen: „Ik ben nog zoo kwaad niet als de boschbazen mij wel hebben willen — in ieder geval, ben ik in uw bosschen niet minder decoratief als op dezen omslag, en dat zegt veel.” Het komt mij voor, dat Mej. Elly Nierdt de geest van dit werk goed heeft begrepen en de idee van den schrijver op meesterlijke wijze heeft weten aan te vullen.

Slaan we het boek nu open en beginnen we er in te lezen, dan worden we in de belofte van den omslag niet teleurgesteld. De liefde voor de natuur in haar geheel, spreekt uit iedere bladzijde en dat is juist wat aan het werk zijn bijzondere waarde geeft. Daar waar deze liefde ontbreekt, zijn en blijven wij menschen slechts hopelooze knoeiers en niets anders. Wel gelukt het ons soms de krachten der natuur (voor een minimaal gedeelte dan altijd nog maar!) te leiden en te gebruiken voor wat ons *momenteel* voordeelig toeschijnt; van het uiteindelijke evenwicht, dat op den duur voor ons het meest gewenscht zou zijn, kunnen

we ons al evenmin een denkbeeld vormen, als van het evenwicht in de ongerepte natuur, waarvan we zelfs de eenvoudigste wetten nog niet kennen.

Toch moeten we ingrijpen — moeten we steeds blijven ingrijpen, eenvoudig al omdat wij zelf deel uitmaken van die groote natuur, die ons omringt en die ons leert den strijd om het bestaan. Wij vleien ons zoo nu en dan met het aangename idee, dat we in de loop der jaren erge knappe cultuurmensen zijn geworden en inderdaad, leerden we door het kinderlijk, maar voortgezet pogen van onze voorvaders den akkerbouw kennen, de veeteelt, den boschbouw en den tuinbouw. 't Meest sympathiek zijn mij echter steeds die schrijvers geweest, die in hun knappe leerboeken bescheiden begrepen hebben, dat we bij lange na nog niet klaar zijn, wanneer we tegen alles wat onze cultures schade aandoet of bedreigt, een remedie en een receptje hebben voorgeschreven.

De Duitschers bijv., zijn mij vaak wat al te zeker van hun zaak, die weten het altijd zoo precies; — zus en zoo, klip und klar, fertig — en in hun boeken vindt men dan ook tal van practische registers, om er maar vlug in te kunnen opslaan, wat men weten wil. In de laatste jaren is hier gelukkig verandering in gekomen en begint men, ook bij onze oostelijke burens, wat meer aan de dingen te twijfelen — zelfs aan theorieën die men vroeger onomstootelijk waande.

M. de Koning zegt ergens in zijn voorwoord: „De leer der boschbescherming moet bestudeerd worden, wil men ze begrijpen, wil men als het ware meevoelen in den strijd om het bestaan, dien de woudboomen te voeren hebben, *zonder daarbij een verwoed verdelger van alle dierenleven te worden.*” Wie dat doet, wie de leer der boschbescherming bestudeert, zal dunkt mij vaak tot de conclusie moeten komen, dat daar waar onze cultures nog zeer aantastbaar blijken te zijn, voor tal van plagen, de schuld meestal bij de menschen zelf ligt. Zij, die maar steeds volharden in het planten van groote uitgestrektheden, eentonige dennenbataljons, lokken de plagen dusdanig uit dat, werd het optreden van — zeg bijv. de nonvlinder — op de een of andere manier verhinderd, dit slechts het veld schoon zou vegen voor een andere, misschien nog wel veel ergere plaag.

We moeten dus eerst de natuur bestudeeren; het evenwicht leeren kennen, dat zich overal weer tracht in te stellen, en nu ben ik er van overtuigd, dat het boek van M. de Koning een uitstekende gids zal blijken te zijn, voor wie aldus gezind, onze bosschen intrekt.

Maar ook zij die meer als „amateurs” komen kijken, zullen dit boek met voordeel aanschaffen. Het zal hun de talloze levende wezens, die in het bosch leven, leeren kennen en liefhebben. En als er dan ten slotte onder die amateurs menschen mochten zijn, die niet slechts in „cultuur”- maar ook in „natuur”bosschen ¹⁾ rondliepen, dan zullen ze daar misschien op een betrekkelijk klein areaal van eenige tientallen hectaren, bijna alle schade-lijke zwammen en insecten, die in het boek van De Koning beschreven staan, gevonden hebben, zonder dat er van eigenlijke plagen ooit sprake kon zijn. Zooiets is bijzonder mooi en interessant om te zien, ware het alleen om de verzen van Longfellow in hun eenvoudige waarheid beter te kunnen begrijpen:

„Nothing useless is, or low;
Each thing in its place is best;
And what seems but idle show
Strengthens and supports the rest.

Aan een ieder die zich voor onze bosschen en voor de natuur in 't algemeen interesseert, kan ik dit *eerste nederlandsch boek over de boschbescherming* ten zeerste aanbevelen.

W. BURDET.

De merkwaardige Boschbes van Winterswijk. — Toen ik dezen winter bij gelegenheid van een lezing te Winterswijk het genoegen had, den Heer Mr. A. Th. ten Houten, den ontdekker van die *vacciniumhybride* te ontmoeten, kon ik hem nog niet mededeelen, wat

1) Werkelijke natuurbosschen — dat zijn bosschen, waar de menschelijke werkzaamheid en speelzaamheid geheel is uitgeschakeld — zijn in ons land niet zoo gemakkelijk te vinden. Weliswaar heeft de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten vele bezittingen die, 't zij voor vogels, 't zij voor schaarsche planten, dus *gedeeltelijk* worden beschermd; het ware echter zeer te wenschen, dat er eens een flink stuk oud bosch als natuurbosch, als werkelijk *natuurmonument*, geheel aan zichzelf werd overgelaten.